

NAVŽDY HOOLIGAN

OTÁZKY A ODPOVĚDI

1. Jak vypadá scéna českých hooligans ve srovnání s těmi nizozemskými z filmu?

Scéna v České republice je té nizozemské podobná. Obdobu největší české rivalry mezi Prahou a Ostravou (Sparta či Slávie proti Baníku) zastává v Nizozemí souboj Ajaxu Amsterdam s Feyenoordem Rotterdam. Konfrontace týmů ze sociálně rozdílných měst či aglomerací je pro fotbal typická.

Hooligans v Česku najdeme u řady klubů – hlavní skupiny má Sparta, Slavia, Ostrava, Opava, Plzeň či Bohemians. Panuje zde stereotyp, že jde výhradně o „nácky“ (pravicové extremisty) rekrutující se z hnutí skinheads. Ve skutečnosti to nelze říct o všech, protože například Bohemians má hooligans ze spektra jak pravice, tak levice. Platí však, že **ve skupinách českých hooligans lidé s ultrapravicovou orientací převládají. I z toho důvodu jen mizivé procento fotbalistů přiznává svou sexuální orientaci, protože tito lidé nejsou ze strany hooligans přijímáni.**

Ač se fanoušek ve filmu hlásí k nejtvrdějšímu jádru rváčů, tedy k hooligans, je až příliš zapálený, příliš sleduje výsledky klubu, příliš žije klubem. Spíše se řadí mezi tzv. ultras, což je skupina také zapálených fanoušků, jejich hlavním cílem však není vyvolat konflikt a rvát se.

Tvrdozrní hooligans zápasem ani klubem nežijí, naopak způsobují svým klubům obrovské pokuty za rasistické pokřiky či násilí na stadionech, kdy je klub drakonicky trestán. Hooligans chtějí vyvolat konflikt – kdykoliv, kdekoliv a s kýmkoliv – a fotbal je až tak nezajímá. Fotbal je jen záminkou a oni jsou na něm při tom vidět. Hooligans chtějí být vidět, o všech bitkách reportují na webových stránkách. Velmi časté jsou i domluvené bitky mimo stadion a na zápas se ani nejde.

2. Jak bitky mezi hooligens probíhají?

Dnes už jsou na stadionu u nás i jinde bitky k vidění jen velmi málokdy. Vše je sledováno kamerami a to pravé hooligens nebaví. Takže se bitky domlouvají přes mobil, většina jich je předem domluvená, a reportuje se na internet. Rvačky mají pravidla. Domluví se, kolik na kolik, kde a s jakými zbraněmi. Tato pravidla se pak respektují.

Je třeba si uvědomit, že se mnozí chodí dívat na zápasy typu MMA nebo na box, kde se soupeři zuřivě mlátí. Na tribuně tam sedí 15 tisíc lidí a koukají se na to, řvou... Jsou určití lidé, kteří takový zážitek potřebují, musí se nějak vybit. Nejspíš je lepší, když k tomu mají prostor, v němž platí nějaká pravidla. Je to určitá kontrolovaná forma agrese, která se nepřelije někam jinam. Ideální samozřejmě je, když se na zápase deset tisíc lidí vyřve. Atmosféra kotle, řev, legrace, hecování.

3. Existují příklady, kdy byli fotbaloví hooligeni právně potrestáni?

Ano. Zvláště po tragédii na bruselském Heysel stadionu v roce 1985, kdy zemřelo 39 lidí a více než 400 bylo zraněno, se zásadně změnila legislativa ohledně fotbalového násilí. Řada zemí se zaměřila především na zamezení vstupu na hřiště, identifikaci pachatelů pomocí kamer a ukládání finančních trestů, veřejně prospěšných prací nebo až doživotních zákazů vstupu na stadion.

V České republice je uplatňován zákaz vstupu na stadion, který může uložit soud, ale i klub, protože jde o jeho majetek. Kluby tresty udělují, nerady však mluví o počtech zákazů, protože téma není žádoucí kvůli sponzorům. Jde však odhadem ročně o nižší stovky.

V řadě zemí, jako je Česká republika či Itálie, se trest zákazu vstupu na stadion ověřuje tak, že se násilníci musí v době zápasu svého klubu hlásit na policejní stanici. V Německu existují registry problémových fanoušků a některým je v době zápasu zabavován občanský průkaz, aby se nemohli na stadiony dostat. Zákaz vstupu na zápasy, které uplatňuje ve velké míře Polsko, však vede k tomu, že polští chuligáni jezdí například na českou ligu a perou se zde. Takže ta opatření fungují, ale nejsou definitivní a jednoznačná.

4. Vysvětlení termínu LGBT+

LGBT+ je zkratka označující lesby, gaye, bisexuály a transgender osoby. Zkratka zahrnuje osoby s menšinovou sexuální orientací (LGB) a osoby s menšinovou sexuální či genderovou identitou (T). Užívá se obvykle k souhrnnému označení komunit či hnutí těchto osob a termínů s nimi souvisejících. Pod plus je možné zahrnout intersexuály (osoby, které se narodily s nejednoznačným pohlavím), asexuály a další typy sexuálních menšin.

5. Co je coming out?

V překladu by to mohlo znamenat „vyjít ven“. V tomto smyslu se mluví o faktu, že žijeme v heteronormativní společnosti, kde se předpokládá, že heterosexuální orientace je jediná správná a „normální“. Běžně předpokládáme, že lidé jsou heterosexuální a přitahují je osoby opačného pohlaví. V případě, že tomu tak není, člověk může procházet určitým procesem uvědomění si této odlišnosti a přijmout ji (vnitřní coming out). To nemusí být vždy jednoduché, protože s homosexualitou se pojí určitá stigma a předsudky (infekce HIV, nemožnost mít děti, nemožnost mít naplněný partnerský vztah apod.).

V jiném slova smyslu coming out znamená sdělit tuto skutečnost okolí: rodině, kamarádům apod. (vnější coming out). Není to nic, co by člověk „přiznával“ jako nějaký zločin nebo věc, za kterou by se měl stydět. Znamená to, že dané osobě důvěřuje a je pro něj důležité, aby mohl být sám sebou, otevřený a upřímný. Vzhledem k heteronormativě se tento coming out až únavně opakuje celý život – jak daná osoba poznává nové lidi, přátele, spolupracovníky apod.

6. Jak mohu jako vyučující pomoci s coming outem ve třídě?

Coming out je proces, do kterého není možné ani při nejlepších úmyslech nikoho nutit, ale je důležité vytvářet prostředí pro umožnění bezpečného coming outu, pokud se pro něj člověk rozhodne.

Podpora bezpečného coming outu:

- **Nedělat z tématu sexuální nebo genderové rozmanitosti ve škole tabu**, naopak ho brát ho jako běžnou součást života. Je dobré je zařazovat určitými způsoby do výuky, což je možné v rámci prakticky každého předmětu. Např. mít v knihovně učebnice, knihy a další materiály s LGBT+ tematikou.
- **Kultivovat klima třídy/školy a posilovat respekt k jinakosti, posilovat empatii a prosociální chování žáků** (např. v rámci OSV, třídnických hodin apod.). Být citlivý na projevy homo/bi/transfobie a netolerovat je – nastavovat hranice, reflektovat, co se děje, proč se to může dít, bavit se o tom, proč by se to nemělo dít atd.
- **Nabídnout možnost popovídat si o tématu sexuální nebo genderové rozmanitosti mezi čtyřma očima**, informovat o místech, kde tato možnost je či kde lze najít podporu v této oblasti (poradna sbarvouven.cz, místní LGBT+ respektující psycholog či psycholožka, LGBT+ organizace a podobně). Mít někde ve škole **k dispozici materiály**, kde by tato podpora byla i s odkazy uvedena, takže by si dotyčný tyto informace mohl prostudovat i nějakým diskrétním způsobem, pokud nechce, aby ho někdo viděl.

7. Jak mohu pomoci s coming outem spolužákovi*spolužačce?'

I když mám třeba pocit, že spolužák nebo spolužačka může být lesba, gay nebo trans, nemůžu nikoho nutit, aby se mi s tím svěřil. Coming out je proces, ze kterého mají mnozí lidé obavy, bojí se např., jak tuto skutečnost přijme okolí, jestli to nebude

mít nějaký vliv na vztahy s druhými a podobně. Lze tedy pomoci třeba tím, že **budu dávat najevo, že pro mě je toto téma úplně v pohodě**. Občas se můžu **blýsknout nějakou znalostí LGBT+ faktů** (filmy, knihy, akce atd.). **Nebudu si dělat legraci z LGBT+ lidí**, nebudu na ně útočit – ať slovně, nebo fyzicky. Naopak je budu **respektovat**, protože každý je nějaký a každý se v něčem liší. A sexuální orientace, genderová identita stejně jako třeba barva očí nemají žádný vliv na charakter člověka, jeho schopnosti, dovednosti atd.

Pokud se mi někdo svěří s tím, že je lesba, gay nebo trans, nebudu to roznášet dál, pokud si to vyloženě nebude přát, a budu respektovat jeho*její přání z hlediska oslovení, zájmen, komu to říct nebo neříct atd. **Ocením jeho*její odvalu a dám najevo, že u mě je tato informace v bezpečí a na našem vztahu se ani po coming outu nic nemění**.

¹ *Na rozdíl od lomítka, které znamená „nebo“, hvězdička zahrnuje celé spektrum genderové diverzity.*

8. Jakou roli mohly hrát drogy v životě hooligana?

Je to podobná role jako v životě mnohých dalších lidí. V podstatě **po droze sahá ten, kdo je nešťastný. Droga je vlastně jakousi berličkou**, když nevíme jak dál, respektive když neumíme být sami se sebou a nejsme se svým životem spokojeni, ale bojíme se cokoliv měnit. Bojíme se (spolu)práce na sobě. Stejně jako látkové drogy se chová i alkohol nebo tabák, jenom jsou tyto látky legální, tedy jejich distribuce (pozor! – ani v ČR není užití drogy nelegální). To, co od drogy čekáme, je **paralelní realita**, nebo – ještě lépe řečeno – je to bezpracný krůček k pocitu, že nám je dobře, že to, co chceme dělat, půjde snáz. U hooligana hrají důležitou roli i konstelace ve skupině, to znamená, že když to (užívat drogu) chtějí i další členové party, musí on také, aby sociálně nevybočil.

Lidé jako fotbaloví hooligans berou drogy – tedy předpokládejme, že skoro všichni – **z toho důvodu, že to vyžaduje skupinová kultura**. Protože je to snazší pro zmíněné otupění vjemů, ať už bolesti nebo dopadů vlastního chování, protože je pak snazší prosadit se v partě, protože ve vlastním lidské přirozenosti by nebylo možné autenticky se chovat jako „správný“ hooligan... Protože by se ukrádaly takové pocity, jako je ohleduplnost, soucit, smysl pro fair play a podobně.

9. Jaké drogy hooligan ve filmu užíval?

Ve filmu užívaný **kokain, který patří mezi stimulační drogy**, je velmi rozšířený jak v Jižní, tak v Severní Americe a ve velké míře i v Evropě. Jeho užívání je **relativně nákladné**. Kokain patří mezi drogy, které se často užívají takzvaně **rekreačně, tedy nevzniká na něj rychle látková závislost**. Důvod užívání kokainu se liší od člověka k člověku, ale v případě příznivců hooligans jde hlavně o **rychlý nástup účinku, snadné užití drogy a relativně bezpečné takzvané „odpálení se“**, tedy příliv energie, pocit aktivity, není třeba konzumace potravin... Kokain lze poměrně dobře kombinovat s alkoholem, snižuje pocit únavy, a je-li to v dané sociální bublině obvyklé, pak je velmi těžké se jeho užití vyhnout. **Návykovost na kokainu vzniká až po delším pravidelném užívání a jednoznačně převyšuje závislost psychická**. To, že v minulosti byl kokain součástí mnoha kultur (dodnes je – v podobě koky, a dokonce byl dříve součástí Coca-coly), napovídá, že je to z technologického hlediska velmi dostupná droga. Léčba závislosti na kokainu se opírá o motivaci závislého nebýt pod vlivem drogy. Protože se závislost projevuje formou depresí, je v souvislosti se závislostí na kokainu léčba relativně komplikovaná, tedy psychiatrická a psychologická.

10. Jak by šlo hooliganovi pomoci?

Hooliganovi by bylo možné pomoci zejména tak, **že by do jeho života vstoupil někdo/kdokoli, kdo by mu nabídl vztah**. Respektive zájem o to, kdo je, o to, co se mu děje a co cítí. To může nabídnout terénní terapeutický pracovník, rodina, partner... V podstatě jde o to, aby se ke svému životnímu stylu, k příslušnosti k hooligans, neupínal jako k jediné možné životní náplni. Protože existují i podstatné hodnoty v životě, tedy vztahy. A je lhostejno, zda se jedná o vztahy na pracovišti, nebo soukromé, nebo i v jiné sociální bublině.

Jako první krok by byla na místě **pozornost k osamělosti** hlavního protagonisty. Právě vnitřní osamělost je pravděpodobně nejčastějším důvodem pro vyhledání náhradního společenství, kde jedinec doufá v zážitek pochopení, blízkosti a přijetí. Zklamání z povrchnosti v takové partě je ale těžké dávat ve skupině najevo. I to bývá důvodem pro požití psychoaktivních látek.

11. Otázka pro režiséra filmu: Proč jste se rozhodl natočit film o homofobii mezi fotbalovými hooligens?

Působil jsem jako LGBTQ+ aktivista a filmy jsem začal točit v roce 2007. Vždy mě fascinovalo téma homosexuality a fotbalu. Bylo velmi těžké spojit se například s hráči nebo s trenéry, kteří by o tomto tématu chtěli hovořit. Pak jsem se ale setkal s jedním amatérem, který hraje v hokejovém týmu a který je gay, a ten mi řekl o jednom gay hooligenovi. A já ho hned poprosil, aby mě s ním seznámil. „Můj“ hooligen, jak mu rád říkám, byl do natáčení od první chvíle dost nadšený. To mě hodně překvapilo. Upozornil ale, že chce zůstat v anonymitě, protože by pro něj mohlo být velmi nebezpečné být otevřeně gay, zvláště mezi fotbalovými hooligens. To mi dost překazilo plány, protože jsem o něm chtěl natočit normální dokument. Jelikož jsem se ale dřív zabýval grafikou a jsem velký fanoušek manga a animace, rozhodl jsem se, že vytvořím dokument animovaný.

Další otázky na režiséra filmu najdete v dokumentu *rozhovor s režisérem Janem-Dirkem Bouwem*.

Otázky vypracovali:

Martin Balcar (otázky 1–3), expert na extremistické skupiny fotbalových fanoušků, Amnesty International

Kateřina Saporová (otázka 4), Prague Pride

Jiří Procházka (otázka 5), psychoterapeut se zaměřením na LGBT+ lidi

Karel Pavlica (otázky 6 a 7), Prague Pride

Vojtěch Kozlík (otázky 8–11), terapeut, Drop-In

Odkazy:

S barvou ven, online poradna pro LGBT+ lidi

<https://www.sbarvouven.cz>

Drop-In, středisko prevence a léčby drogových závislostí

<https://www.dropin.cz>

Sananim, pomoc lidem ohroženým závislostmi a jejich blízkým

<http://www.sananim.cz>

Hate Free Cultura (Kultura bez nenávisti), projekt Agentury pro sociální začleňování při úřadu vlády ČR

<https://www.hatefree.cz>

Prague Pride, utváření respektujícího a bezpečného prostředí, ve kterém mohou být LGBT+ lidé sami sebou

<https://www.praguepride.cz>

Doporučená literatura:

JEŘÁBEK, JOSEF. HOOLIGANS – násilí na fotbalových stadionech. Brno, 2009. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Fakulta pedagogická.

https://is.muni.cz/th/a2gq9/Hooligans_-_prosty_text_bak_prace.pdf

PLÍŠEK, ONDŘEJ. Divácké násilí na fotbalových stadionech. Brno 2018. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Fakulta právnická.

https://is.muni.cz/th/ou9kt/Diplomova_prace-Plisek.pdf